

Тема. Третинний сектор економіки. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Азії та особливості їх участі в міжнародному поділі праці. Зв'язки України з країнами Азії

Прискорений розвиток третинного сектору. Найбільшими темпами сфера послуг розвивається у Сянгані/Гонконгу, де на неї припадає понад 85% ВВП. У Сінгапурі, Республіці Кореї, на Тайвані темпи зростання були найвищими в останні два десятиліття й нині перевищують 65% ВВП. Вже понад половину ВВП створює сфера послуг навіть у таких, у минулому аграрних, країнах, як Індія, Бангладеш, Пакистан, Шрі-Ланка. У цих країнах переважають прості послуги, розраховані на некваліфіковану робочу силу, передусім роздрібна торгівля та особистісні послуги.

Транспорт. У країнах Азії транспорт розвивається дуже динамічно, часто запозичуючи європейські технології. Ще у середині ХХ ст. на Азію (разом з Японією) припадало лише 8% залізниць світу. Нині цей показник збільшився утричі. З небувалим розмахом зводяться залізниці в Китаї. У 2006 р. було введено в експлуатацію найбільш високогірну залізницю у світі на Тибеті. Споруджуються високошвидкісні залізниці, світовим лідером за мережею яких є Китай (понад 20 тис. км). Там працюють найдовші у світі високошвидкісні залізниці: Пекін - Шанхай, Пекін - Гуанчжоу. У країні також діє перша у світі високошвидкісна магістраль поїздів на магнітній подушці - Шанхайський маглев, що досягає швидкості понад 430 км/год. Є швидкісні залізничні лінії у Японії (з 1964 р.), Республіці Кореї (Сеул - Пусан), на Тайвані, в Узбекистані (Ташкент - Самарканд), Туреччині. Однак з розвитком автомобільного, морського та авіаційного транспорту питома вага залізниць у перевезенні вантажів і пасажирів поступово скорочується. Є й держави, де залізниці зовсім немає: Бутан, Ємен, Кіпр, Мальдіви, Оман, Східний Тимор.

Морське судноплавство в Азії виконує роль головного вантажоперевізника. Нині кількість портів-велетнів в Азії - 41. Серед найбільших за вантажообігом морських портів світу є Сінгапур; китайські порти Шанхай, Тяньцзінь,

Нінбо-Чжоушань, Гонконг/Сянган; на Тайвані - Гаосюн; у Республіці Кореї - Пусан; японські порти Нагоя, Осака, Токіо; в Індії - Мумбай. До країн з найбільшим морським флотом належать Японія, Китай, Республіка Корея, Гонконг/Сянган, Сінгапур, Тайвань, Іран, Малайзія, Саудівська Аравія.

У ряді країн Азії й донині переважають ґрунтові дороги, на яких часто використовується гужовий та в'ючний транспорт. Але саме азійські країни очолюють рейтинг Всесвітнього економічного форуму за якістю автомобільних шляхів: ОАЕ, Сінгапур, Гонконг/Сянган та Японія.

В останні десятиліття в країнах Азії активно розвивається авіаційний транспорт. Лише в Китаї за п'ять останніх років було збудовано 45 великих аеропортів. Авіакомпанії Китаю, Сінгапуру, Гонконгу/Сянгану та арабських країн-нафтоекспортерів стали найбільшими замовниками повітряних суден і наземного навігаційного обладнання. Аеропорти-хаби працюють у таких містах, як Пекін, Дубай (ОАЕ), Токіо, Гонконг/Сянган, Стамбул (Туреччина), Шанхай (Китай), Сінгапур, Гуанчжоу (Китай), Джакарта, Бангкок.

Зв'язок та комп'ютерне програмування. Країни Східної Азії за короткий період значно поліпшили забезпеченість населення й господарства сучасними засобами зв'язку. Піонерами в розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в Азії стали Японія та нові індустріальні країни. Республіка Корея випередила США за часткою громадян, які користуються Інтернетом.

Завдяки новітнім засобам зв'язку Індія змогла вдвічі збільшити експорт програмового забезпечення. Місто Бангалор набув всесвітньої слави як центр інформаційних технологій. Бурхливо розвивається сектор, що працює на зарубіжних замовленнях при міжнародному аутсорсингу ділових паперів. Переваги індійського аутсорсингу очевидні: середня зарплата оператора обробки замовлень в Індії майже в 7 разів нижча, ніж у США.

Завдяки електронному зв'язку лікарі Індії, Пакистану або Бангладеш ставлять діагнози та обслуговують пацієнтів із розвинутих країн. Китайські

програмісти обслуговують користувачів ПК в Японії, а художники виконують замовлення мультиплікаційних студій США.

Фінансові послуги. Державні комерційні банки домінують у Китаї, на Тайвані, в Індії, Сирії, Республіці Кореї. У багатьох мусульманських країнах банківські справи ведуть з дотриманням принципу відмови від стягнення банківського відсотка. Оплата послуг й кредитів зазвичай відбувається за допомогою різних схем розділення з банком прибутку промисловців і торговців, унаслідок фінансування їх проектів. Існують й різноманітні форми заохочення вкладників. Наприклад, банк може оплатити фізичним особам витрати на хадж (паломництво) до Мекки. У Сінгапурі, Малайзії, Сянгані/Гонконгу лідерами ринку є приватні банки. У більшості азійських країн окрім комерційних функціонують банки розвитку, задачею яких є фінансування важливих національних проектів з довготривалою окупністю. Трапляються й сільські банки та кредитні кооперативи.

Мал. 86. Фінансовий центр Гонконгу

В Азії в останні десятиріччя зросли т. зв. нові міжнародні фінансові центри. Гонконг/Сянган - головний діловий та фінансовий центр Азії, надпотужний успішний регіональний бізнес-центр Сходу (мал. 86).

Міжнародними фінансовими центрами в Азії вважають також Сінгапур, Токіо, Сеул, Дубай, Шанхай.

Туризм. Швидкими темпами в останні десятиліття розвивається міжнародний туризм. Для економіки невеликих країн він має виключне значення (Мальдіви, Бахрейн, Бутан, Непал). Суттєвою є його роль для країн

Західної Азії: Туреччини, Йорданії, ОАЕ, Сирії. До топ-10 країн світу за кількістю іноземних туристів увійшли такі країни, як Китай, Туреччина й Таїланд.

Зі зростанням статків населення важливим став внутрішній туризм. Він добре розвинутий у Китаї, Японії та Республіці Кореї.

Освіта і наука. В азійських країнах постійно зростають державні витрати на розвиток освіти та науки. У переважній більшості країн вони становлять 5-7% від ВВП. А в Малайзії, Саудівській Аравії, Республіці Кореї, Сінгапурі ці витрати значно більші. Це сприяє зростанню професійної підготовки робочої сили. За останні півстоліття рівень грамотності дорослого населення зріс з 35 до 70%.

Спершу засоби виробництва азійським країнам доводилося купувати за кордоном. Потім були спроби копіювання та відтворення техніки та технологій розвинутих країн. Це з успіхом робили Японія, нові індустріальні країни, Китай, Індія. Таку практику назвали «зворотним інжинірингом». Але потім зі створенням власної наукової бази азійські країни почали створювати власні технології й реалізувати техніку під власними торговими марками. Нині Китай, Індія, Сінгапур, Республіка Корея та Тайвань перетворилися на науково-технічні та дослідно-промислові центри провідних міжнародних корпорацій.

«Відплив розуму» є гострою проблемою азійських країн. З метою запобігання економічним збиткам від цього проводять стажування фахівців в інших країнах, навчання громадян у зарубіжних університетах, реалізують спільні освітні програми з іноземними партнерами.

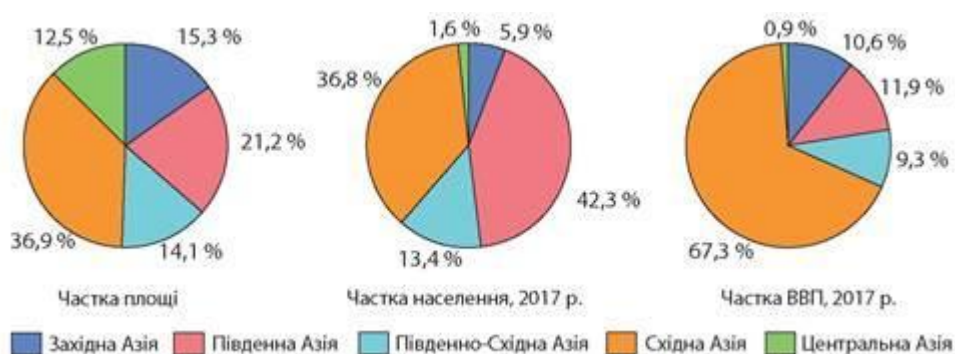
Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Азії. Азія - найбільш контрастна та багатоманітна частина світу. Неоднорідність географічного положення, наявність природних ресурсів, культурні особливості населення, історичне минуле - усе це призвело до нерівномірності економічного

розвитку різних субрегіонів Азії та визначило особливості їх участі в міжнародному поділі праці (мал. 87).

Країни Західної Азії називають ще Близьким Сходом, оскільки країни територіально найбільш наближені до Європи. Їх національні економіки спрямовано на тісні економічні зв'язки з європейськими країнами. Економіка багатьох держав спирається на видобуток та експорт нафти. Активно розвиваються хімічна промисловість, металургія, машинобудування, фінансові послуги та міжнародний туризм.

У Південній Азії, незважаючи на швидку індустріалізацію, важливе значення має сільське господарство та промислові виробництва, що пов'язані з переробкою сільгоспсировини. Економічним осередком субрегіону є Індія.

За малюнком 74 (с. 96) пригадайте, на які субрегіони, за геосистемою ООН, поділено територію Азії. Покажіть їх межі на політичній карті регіону.

Мал. 87. Економічний розвиток субрегіонів Азії

Південно-Східна Азія охоплює нові індустріальні країни. Ще не так давно типовим краєвидом цього субрегіону були плантації цукрової тростини, кокосової пальми, гевеї, чаю та кави. Згодом до них додалися нафтодобувні вишки та шахти з видобутку олов'яних руд. Нині до них долучилися сучасні підприємства електроніки та електротехніки, автоскладальні заводи, швейні та взуттєві фабрики. Велике значення має морський транспорт, туристичні та фінансові послуги.

Найбільш економічно розвинутим субрегіоном є Східна Азія. Там розташовані країни, що вирізняються найбільшим у світі обсягом ВВП. Поряд зі світовими економічними лідерами Японією, Китаєм,

Республікою Кореєю - віддалена від осередків цивілізації Монголія та закрита залізною завісою для усього світу КНДР.

Субрегіон Центральна Азія складається з країн з перехідною економікою.

Після розпаду Радянського Союзу в спадок лишилося розвинуте машинобудування, металургія, хімічна та легка промисловість. А разом з ними й економічні проблеми. Процеси трансформації економіки в Центральній Азії відбуваються за китайським зразком. Місцеві авторитарні режими проводять жорсткий курс на перебудову економічних систем, що сприяє встановленню економічної стабільності.

Зв'язки України з країнами Азії. Азійський регіон стає новим осередком світового господарства, куди переміщується центр політичної та економічної активності з Європи та Північної Америки. У політичному вимірі Китай та Індія стають новими центрами геополітичного впливу. Японія та Південна Корея - потужні інвестиційні гравці на ринку фінансових послуг. За низького інвестиційного клімату в Україні перспективним є залучення фінансів цих держав для розвитку аграрного сектору, у сферу транспорту, інфраструктурних проектів нашої держави. Для України азійський напрям є одним з найважливіших у стратегічних планах встановлення міжнародних зв'язків. Найважливішими торговельними партнерами України з-поміж країн Азії є Китай, Туреччина, Індія, Республіка Корея, Японія, Ізраїль та Саудівська Аравія. Основу експорту становлять продукція сільського господарства та її переробки, чорні метали, продукція хімічної промисловості та машинобудування. В імпорті домінують побутова техніка, фармацевтична продукція, полімерні матеріали, харчові продукти, одяг та взуття, трикотаж, каучук, гума. Тенденції активізації торгово-економічних відносин свідчать про реальну можливість України співпрацювати з ринками багатьох азійських країн.

Завдання:

1. Перегляньте презентацію за посиланням:

<https://vseosvita.ua/library/vtorinnij-ta-tretinnij-sektor-ekonomiki-krain-azii-75843.html>

2. Користуючись текстом, тематичними картами атласу та додатковими джерелами інформації, складіть економіко-географічну характеристику кожного із субрегіонів Азії (за групами). Під час складання характеристики доцільно дотримуватися такого плану: ЕГП та склад регіону, природні умови та ресурси, населення та працересурсний потенціал, участь у міжнародному поділі праці (міжнародна спеціалізація).

3. Дайте відповіді на запитання:

1.3 чим пов'язаний прискорений розвиток третинного сектору в економіці азійських країн? 2. Схарактеризуйте провідні види транспорту країн Азії. Назвіть найбільші морські порти та аеропорти-хаби в регіоні. 3. Як вплинули сучасні засоби зв'язку на промисловий розвиток країн Азії? 4. Назвіть найбільші фінансові центри Азії та поясніть чинники їх формування. 5. Що спричинило необхідність прискореного розвитку освіти і науки в азійських країнах? 6. Порівняйте спеціалізацію господарства субрегіонів Азії. Назвіть причини нерівномірності їх економічного розвитку. 7. Чи вичерпано можливості Азійського регіону щодо подальшого економічного зростання нових країн? Які, на вашу думку, країни Азії можуть стати новими індустріальними країнами наступної хвилі індустріалізації?*

4. Виконайте вправу онлайн:

<https://learningapps.org/6067978>

